

KANS VOOR HET GRIJPEN

over kerken en de lokale omroep

1. ERVARING

Mijn ervaring met de lokale omroep belooft ruim twintig jaar. In het najaar van 1998 werd ik door de kerkredactie van de lokale omroep in mijn woonplaats gevraagd of ik een nieuw radioprogramma over de kerken zou willen redigeren. Reeds geprogrammeerd waren: een wekelijkse kerkdienst op zondagmiddag, bij toerbeurt opgenomen in een van de plaatselijke (wijk)gemeenten, een programma gewijde muziek met meditatie op zondagavond en een verzoekprogramma geestelijke muziek op maandagavond. Gewenst was daarenboven een informatief programma over de kerken in brede zin. Mijn woonplaats Ede, meer dan 115.000 inwoners, bestaat uit zeven dorpen met als grootste kern een "dorpstad" van 60.000 inwoners. Er zijn veel kerkgemeenschappen in vrijwel alle variaties die ons land kent. Het te starten programma zou het leven en werken in tal van facetten van deze kerkgemeenschappen moeten presenteren. Daarbij ook aandacht voor christelijke organisaties en evenementen. Wie zouden er naar luisteren? In principe natuurlijk iedereen. Maar vooral toch geïnteresseerde kerkleden.

Het programma moest dan ook in elk geval bevatten: actuele informatie over de kerken in de regio, presentaties van divers kerkenwerk, commentaar van christelijke zijde op actuele gebeurtenissen in de samenleving, muziek - maar vooral als intermezzo's tussen de programmaonderdelen - en, zij het in bescheiden mate gelet op de bestaande zangprogramma's, - aandacht voor het kerkelijk lied.

Ik nam de handschoen op. Oriënteerde mij in den lande op bestaande programma's van dit type. Kreeg allerlei raadgevingen. Ook enige primaire scholing. En stelde een programmaformat ("ontwerp model draaiboek") op, dat door de hoofdredactie positief werd beoordeeld. Mij werd grote vrijheid gegeven om een redactie te vormen.

Ik besloot met een voorlopig kleine kern van start te gaan: een ervaren technicus met veel kennis van muziek als mederedacteur, een collega-theoloog en een omroepster als vaste medewerkers. In de loop van twintig jaren kwam er nogal eens wisseling in de samenstelling van de redactie en technici.

De tijd van uitzending was en bleef maandagavond van 19.00 tot 20.00 uur, direct na het nieuws met herhaling op zondagavond.

2. INHOUDELIJK

Samen maken wij sinds 1 februari 1999 een wekelijkse programma dat er als volgt uitziet:

a. een interview met iemand uit het brede palet van christelijke (kerk)gemeenschappen in de gemeente. Elk interview belooft een half uur, bestaat uit twee blokken van 12 minuten die

worden afgewisseld door blokjes muziek, vocaal of instrumentaal. Elke redacteur kiest op zijn of haar beurt de muziek of zang uit eigen muziekcollectie.

b. een "lied van de week", met korte toelichting over de afkomst, aard en melodie van het lied. Aangezien de bestaande programma's gewijde muziek grotendeels bestaan uit liederen van Johan de Heer, Opwekking en oud-berijmde Psalmen, zoeken we het in dit programma daarnaast ook in de sfeer van de liedboeken van de kerken en andere, nieuwe liederen.

c. een column, elke week uit te spreken door een gastspreker, waarin in vijf minuten een visie wordt gegeven op een actueel onderwerp in kerk en samenleving.

d. kerkelijke actuele berichten, met name uit de regio, waaronder vaak concerten. Die worden gesprokkeld uit kerkbladen, dagbladen, e.d.

3. KERKVENSTER

Meer dan 50% van de programinhoud moet volgens de wet "lokaal" zijn. Daaraan voldoen we ruimschoots.

Als naam voor het programma kozen we "Kerkvenster". Daarin wordt aangegeven dat we naar binnen mogen kijken, de kerken in, om te zien wat zich daarin beweegt. Buitenstaanders kunnen zo een kijkje nemen in het kerkelijk leven en mensen van de kerk kunnen kennis maken met andere gemeenten in hun woonplaats. Maar de naam wil ook benadrukken dat de kerk een venster wil openen op de wereld en haar licht wil laten schijnen naar buiten.

Toevallig werd door een gerenommeerd bureau drie maanden na onze start een onderzoek ingesteld naar de luisterdichtheid, het bereik en de waardering van de lokale programma's in onze gemeente. Tot onze verbazing en vreugde bleek "Kerkvenster" - binnen het kader van de zeer matige luisterdichtheid van de omroep (gemiddeld dagbereik 3%) - in de "Top 10" de tweede plaats in te nemen. Dat betekent een gemiddeld aantal wekelijkse luisteraars van minstens enkele honderden luisteraars. Dat is een kerk vol! Dit beeld handhaaft zich tot nu toe, blijktens een luisteronderzoek in 2019.

Ik ben mij er van bewust, dat ons programma qua opzet een keuze is, die elders minder voor de hand ligt. De plaatselijke mogelijkheden zijn verschillend en de varianten voor zulk een programma zijn ontelbaar. Ook ons programma moet zich voortdurend ontwikkelen en waarmaken. Vooral de blik op de samenleving vraagt aandacht, minstens zozeer als de blik naar binnen. Ik geef het bovenstaande door als thans vigerend voorbeeld, niet als een model. Die pretentie heb ik niet. Zo kan het bij ons. Bij anderen weer anders. Wel geef ik met dit relaas een aardige ervaring weer. Het maken van een dergelijk programma is een uitdaging en geeft voldoening. Vooral als je merkt dat mensen van allerlei kerkgemeenschappen er graag aan meewerken en dat er positief op gereageerd wordt. Wel dien je je ervan bewust te zijn een non-professional op mediagebied te zijn en derhalve open te staan voor advies en scholing. Er valt veel te leren op dit gebied!

4. GEGEVENS EN OVERWEGINGEN

Bij het bovenstaande geef ik de volgende opmerkingen ter overweging:

- de lokale omroep berust op een bij wet geregelde basis. Er is een bescheiden budget vanuit de omroepgelden, maar het overgrote deel van de programma's wordt gemaakt en geredigeerd door onbetaalde vrijwilligers;
- de lokale omroep is gehouden een gevarieerd totaalprogramma te bieden, met behoorlijk wat ruimte voor "geestelijke en kerkelijke programma's"; bovendien wordt als eis gesteld door het Commissariaat voor de Media dat 50% van de totale programmering "lokaal" is;
- er zijn in ons land honderden lokale omroepen actief waaraan duizenden vrijwilligers belangeloos meewerken;
- binnen deze omroepen stellen zich christelijke en/of kerkelijke deelnemers op. Hun programma's zijn erg gevarieerd en bevatten kerkdiensten, meditatieve bijdragen, actualiteiten, kerkmuziek, geestelijke liederen, gospelprogramma's, kinderrubrieken, interviews, columns, evangelisatorische toespraken of overwegingen, enz. enz. Ruim 40% van deze uitzendingen valt op zondag;
- de bekendheid met de lokale omroepen is beperkt, maar groeiend. Evenals de regionale omroepen maakt men gebruik van dag- en weekbladen, vooral huis-aan-huisbladen, om de wekelijkse programma's bekend te maken met de frequenties waarop uitgezonden wordt;
- lokale omroepen hebben verschillende organisatievormen. Ook waar het de kerkelijke uitzendingen betreft. Dikwijls wordt een kerkredactie benoemd door of in overleg met een plaatselijke Raad van Kerken;
- de lokale omroepen verheugen zich in een groeiende belangstelling, zoals enquêtes hebben uitgewezen. Er is in het algemeen een stijgende interesse bij kijkers en luisteraars voor informatie over de eigen regio of woonplaats. Dat geldt ook voor de regionale of provinciale omroepen, zoals Omroep Gelderland of Omroep Friesland;
- medewerkers ervaren het werk dat ze vrijwillig doen dikwijls als een leuke hobby, waarin mensen met gevoel voor radiotechniek, muziek of journalistiek zich kunnen uiten en zelfs uitleven. Hoe aardig dat ook is, de behoefte van de consument is het belangrijkste: daar moet mee worden gerekend en op worden ingespeeld!
- wie zich opgeeft als medewerker aan een lokale omroep moet zich verplicht weten tot trouw en volharding: elke week komt het programma terug. Een voldoende aantal medewerkers aan een programma is een waarborg tegen overbelasting en eenzijdigheid;

- een professionele opzet is onmogelijk wegens de te geringe financiële middelen, maar dat neemt niet weg dat vrijwilligers een beroep kunnen doen op scholing. Deze wordt geregeld aangeboden , bv. via de OLON.

5. KANSEN

Onderzoek heeft uitgewezen, dat in veel plaatsen kerken actief zijn in het lokale radiowerk. Met name de klassieke kerken geven hun medewerking aan de programma's. Hetzelfde onderzoek geeft echter aan, dat het aandeel van christelijke programmering nog ver achter blijft bij wat mogelijk is. De kerken, als vertegenwoordigers van het christelijk deel van de plaatselijke bevolking, hebben recht op een substantieel deel van de beschikbare zendtijduren. Het representativiteitsbeginsel - wettelijk uitgangspunt - werkt in het voordeel van de kerken. Lokale omroep is een medium, dat beschouwd mag worden als een *kans*. Een kans om zich te presenteren in de nabije samenleving. Een kans om in de vorm van een kerkdienst regelrecht het evangelie te laten horen. Een kans om via informatieve programma's indirect de boodschap van de kerk in de wereld te doen verstaan. Een kans die gegrepen moet worden. Het doel van mijn verhaal is dan ook aan te sporen deze kans daadwerkelijk te grijpen!

Aantekeningen:

Voor enkele gegevens maakte ik gebruik van een scriptie van Chr. H. Kats, *Lokale omroepen, een belangrijk aandachtsveld voor kerken* (1998, Chr. Hogeschool Ede).

De landelijke organisatie van lokale omroepen in Nederland: OLON te Hilversum.

Een eerste versie van dit artikel is geplaatst als katern in OUDERLINGENBLAD, juni 1999. Bewerkt in mei 2020.